

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
BÖLCSESZET- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR
IRODALOM- ÉS KULTÚRATUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

Havas-Kovács Dominika

**Andreas Capellanus: *De amore* – egy XII. századi szerelmi
traktátus értelmezése és recepciója a középkori és humanista
irodalomban**

A doktori értekezés tézisei

Antik irodalmak és kultúrák doktori program

Témavezető:

Dr. Gellérfi Gergő egyetemi adjunktus

Szeged

2026

A doktori dolgozat problémafelvetése és célkitűzései

Vizsgálódásom alapját Andreas Capellanus *De amore* című művének a XIV–XV. századi Közép-Európában észlelhető jelentős recepciója képezi, fő célkitűzésem pedig annak kutatása, hogy vajon milyen olvasóközönség, miképpen és milyen célból olvasta a szöveget. Volt-e közvetlen hatása a retorikai írásbeliségre, például a szerelmi levélmintakönyvek létrejöttében? Kutatásomban szeretnék kitérni a kodikológiai kontextusra: milyen szövegekkel másolták együtt? Hogyan recipiálták a közép-európai olvasók az *udvari szerelem* témakörét?

Ennek kapcsán elvégzem a közép-európai *De amore*-kéziratok részletes leíró kodikológiai feltárását, elkészítem a leíró katalógusukat (nem csak a *De amore*, hanem a többi bennük hagyományozott szöveg tekintetében is), elemzem az egyes szövegváltozatok változtatásait, margináliáit, kommentárjait, és megvizsgálom a kéziratok provenienciáját. Hipotézisem szerint a XV. századból mintegy huszonhat fennmaradt kézirat több kodikológiai kontextusba illeszthető be. Ezek közül az egyikben több költői-drámai művel együtt (*Pamphilus de amore*, Francesco Petrarca, Enea Silvio Piccolomini, valamint Ovidius írásai), a másikon inkább filozófiai témájú szövegekkel jelenik meg a különböző kódexekben. A fennmaradt kéziratok között még egy csoportot elkülöníthetünk, amelyben a traktátus vallási és humanista szövegekkel együtt jelenik meg. Az általam is vizsgált krakkói kéziratban a nőgyűlölet jegyében értelmezett harmadik könyv mellett találkozhatunk a pseudo-ovidiusi *De Vetula* című XIII. századi latin nyelven írott művel is, sőt az ebből a korból fennmaradt kéziratok egy markáns csoportját alkotják azok a kódexek, amelyekben csupán a harmadik könyv szerepel. Ezeket a transzmissziós csoportokat részletesen vizsgálom disszertáciomban, és bemutatom az elméleti értekezés feltehető hatását az itáliai humanistákra, különös figyelmet fordítva Enea Silvio Piccolomini *Historia de duobus amantibus* című regényére, valamint Giovanni Boccaccio *Dekameron* című művére.

További célkitűzésem, hogy a szerzőről kialakult vagy épp nem körvonalazódott képet árnyalni tudjam, ezzel párhuzamosan pedig a mű igen homályos keletkezési idejét alaposabban megvizsgáljam, s a szakirodalomban jelenleg szereplő tág időintervallumot (1174–1238) leszűkítsem. Úgy gondolom, hogy a recepciótörténet vizsgálata nem állhat biztos lábakon, ha nem fordítok hangsúlyt a XII. századi befogadói közönségre, a mű megírásának körülményeire, annak okára. Noha számottevő szakirodalom tárgyát képezi az elméleti értekezés irodalmi háttere, az antik örökség mibenléte, egyetlen kutató sem veszi figyelembe, hogy ezek a művek nem önmagukban állnak: a megrendelő óhaja mindennél feljebb való. Éppen ezért

dolgozatomban rámutatok arra is, hogy a XII. századi műre, és ezzel párhuzamosan az európai irodalomra is hatással volt a Bizáncban újjászülető regényirodalom.

A doktori dolgozat négy fejezetből áll, ezeken belül alfejezetek találhatóak. Az első nagy tartalmi egység a mű keletkezésének körülményeire fókuszál: számba veszem a szerző és a datálás problematikáját, ezt követően az irodalmi elemzés kerül a fókuszba. Bemutatom a XII. századi olvasóközönséget, a francia udvart: kiknek készülhetett a mű és milyen célból? Kit rejthet az ajánlásban szereplő Gualterius/Gualter/Walter név? Bár a mű nemrég megjelent magyarul Rajnavölgyi Géza fordításában, mégis úgy gondolom, célszerű ebben a fejezetben a traktátust röviden összefoglalnom, és az egyes tartalmi kérdéseket itt megválaszolni. Ezt követően bemutatom, hogyan hatott a káplán szövegére a Bizáncban újjászülető regényirodalom, majd zárásképpen megvizsgálom, vajon miért latinul és nem népnyelven íródott a traktátus.

Az *aetas Ovidiana* öröksége és meghaladása: a *De amore* forrásai című második fejezetben bemutatom, hogy a szerelmi traktátus nem egyszerű ovidiusi utánzat, hanem egy igen összetett mű, amelyben a káplán ókori és kortárs, keresztény és pogány forrásokat egyaránt felhasznál. Don A. Monson nyomán az *auctoritas* fogalmán keresztül ismerettem a mű belső hivatkozásokra épülő szerkezetét, végül pedig kitérek a harmadik könyv *mizogin* hagyományára is.

A harmadik egység alkotja a disszertáció gerincét: itt az általam vizsgált huszonhat kéziratot mutatom be, és ismertetem azok kodikológiai kontextusának vizsgálatát. Ismertetem a kéziratokban szereplő további műveket, és az általam fentebb feltett kérdéseket igyekszem megválaszolni. A kéziratok vizsgálata során célszerűbbnek tűnt, ha a jelenlegi lelőhelyük szerint csoportosítva mutatom be, majd ismertetem a szöveghagyományt, mint ha betűrend szerint tenném.¹

A disszertációm negyedik és egyben utolsó fejezetében behatóan elemzem a szöveg itáliai humanistákra gyakorolt hatását: megvizsgálom miképpen használta fel és alakította át Boccaccio a *Dekameron* című munkájában Andreas káplán szerelemről és a társadalmi szerepekről alkotott véleményét. Továbbá részletesen foglalkozom Enea Silvio Piccolomini *Historia de duobus amantibus* című művével is: úgy hiszem Piccolomini nemcsak ismerte, de alkalmazta is novellájában a káplán intelmeit. Noha Karnein elveti, hogy az itáliai költőkre bármilyen hatást is gyakorolt volna a káplán szövege, mégis úgy vélem, hogy a kéziratok

¹ Osztrák, német, cseh, lengyel területek és a gyulafehérvári kézirat.

menyisége nagyfokú érdeklődésről tanúskodik a traktátus iránt, ami nyomot hagyott a humanista szerelmi költészetben.

Az általam behatóan vizsgált, megtekintett kéziratok listája a következő:

1. Bécs, Österreichische Nationalbibliothek, Cod. Vind. 5363
2. Berlin, Ms. lat. fol 319
3. Berlin, Staatsbibliothek, Preuß. Kulturbesitz, ms. 840
4. Berlin, Staatsbibliothek, Preuß. Kulturbesitz, ms. lat. 4°239
5. Breslau (Wrocław), Biblioteka uniwersytecka, Cod. IV. 2°42
6. Donaueschingen, Fürstlich-Fürstenbergische Hofbibliothek, Cod. 790, 4°
7. Erfurt, Wissenschaftliche Allgemeinbibliothek, Cod. Amplon. fol. 50
8. Göttingen, Universitätsbibliothek, Cod. Lüneb. 83
9. Gyulafehérvár, National Library of Romania-Batthyaneum, Cod. Ms III 44
10. Klagenfurt, Bischöfliche Bibliothek, Cod. XXX c18
11. Klosterneuburg, Stiftsbibliothek, Cod. 831
12. Krakkó, Biblioteka Jagiellonska, Cod. 5230
13. Kremsmünster, Stiftsbibliothek, Cod. 120
14. Kremsmünster, Stiftsbibliothek, Cod. 329
15. Lipcse, Universitätsbibliothek, Cod. 1593
16. Lüneburg, Ratsbücherei, Cod. Theol. fol 2°49
17. München, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 416
18. München, Universitätsbibliothek, 2°Cod, ms. 55
19. München, Universitätsbibliothek, 2°Cod, ms. 667
20. Prága, Nemzeti Könyvtár, Cod. VIII. G.4
21. Prága, Universitätsbibliothek, Cod. XIV. E 29
22. Stuttgart, Württembergische Landesbibliothek, Cod. poet. et phil. 4°, 31
23. Varsó, Biblioteka Narodowa, Rps 08076 II, fol
24. Wolfenbüttel, Herzog-August-Bibliothek, Cod. 130, Quodl. fol
25. Wolfenbüttel, Herzog-August-Bibliothek, Cod. 83.18 Auf. fol
26. Wolfenbüttel, Herzog-August-Bibliothek, Cod.71.20 Aug. fol

Módszertani megfontolások

A kéziratok személyes vizsgálata során egy sajátos megfigyelési, elemzési szempontsort vettem figyelembe, amely segítette a kódexek csoportosítását. A vizsgált szempontok a következők voltak: a kódex címe, jelzete, jelenlegi lelőhelye, és ha ismert, akkor a készítésének helye. Igyekeztem a keletkezési idejüket is meghatározni a kéziratok fizikai tulajdonságainak vizsgálata során, mely kitért a kéziratok anyagára, borítójára, méretére, nyelvére, állapotára, a foliók számának meghatározására, a scriptor(ok)ra, a szöveg elrendezésére és írástípusára, az iniciálékra, a lehetséges illuminációkra² és a margináliákra. Ezt követően a kéziratokban szereplő műveket vizsgáltam, hiszen – ahogy azt a dolgozat bevezetőjében is kifejtettem – hipotézisem szerint ez a mű több kodikológiai kontextusba is beleilleszthető. A kéziratok hagyomány ugyanakkor fragmentált: a *De amore* egyes példányai csupán a harmadik könyvet (*Reprobatio amoris*), mások az első kettőt, illetve olykor csupán töredékeket őriztek meg.

A vizsgálat szűkítése érdekében további három specifikus szempontot vettem figyelembe: az első a szöveg címének megléte, valamint annak variabilitása. Másodszor a káplán szövegben olvasható nevének megléte. Mivel két helyen is elrejtette nevét a traktátusban – először az első könyv hatodik fejezetének 385., másodszor pedig a második könyv hatodik fejezetének 18. caputjában – így azokban a kódexekben, ahol ezek a részek szerepelnek, megnéztem azt is, hogy milyen név hagyományozódott a másolás során. Előfordul ugyanis, hogy tévesen Ovidiusszal azonosítják a traktátus szerzőjét, vagy a capellanus szó helyett egy oda nem illő szót (az esetek többségében a *mandare* szót) illesztnek, vagy egyszerűen kihagyják a szövegből.

A XII. századi szöveg datálásának meghatározásában fontosnak tartottam Marie de Champagne levelének keltezését is: 1174. május 1., amely a harmadik szempontot adta vizsgálódásom során. Minden olyan kézirat, amelyben ezt a levelet olvashatjuk, tartalmazza a második könyvet, ugyanakkor előfordul, hogy Marie de Champagne grófnő levelét önmagában is másolták. A másolás során a levél végén lévő keltezés vagy egyáltalán nem szerepel a szövegben, vagy tévesen, más dátummal.

A fentebb felvázolt szempontok mellett feljegyeztem a kódexekben található egyéb possessor vagy scriptori bejegyzéseket is. A disszertáció fő kérdését pedig, hogy milyen hatástörténetet mutatnak ezek a kéziratok, a fejezet második részében fejtem ki: önállóan értelmezték a művet, esetleg szerelemfilozófiai munkákkal együtt másolták? Ezzel kapcsolatban megvizsgálom a XV. századi olvasóközönséget is, azt a kérdést a középpontba

² A huszonhat kézirat egyike sem tartalmaz illuminációt.

állítva, hogy hogyan alakult át Andreas Capellanus szerelmi traktátusának értelmezése, befogadása a XII. századi olvasóközönséghez képest. Hogyan recipiálta a XIV–XV. századi olvasóközönség, miért lett ennyire népszerű az a mű, amelyet 1277-ben betiltottak?

Az értekezés eredményei

Disszertációmban arra kerestem a választ, hogyan illeszkedik Andreas Capellanus *De amore* című traktátusa a XII. század irodalmi és társadalmi környezetébe. Megvizsgáltam a XIV–XV. századi Közép-Európában észlelhető nagyfokú recepcióját, és a területi szűkítés értelmében elvégeztem a huszonhat kézirat részletes leíró kodikológiai feltárását, ami a capellanus-i kézírathagyományt illetően nóvumnak nevezhető. A káplán forrásainak feltárását követően Boccaccio *Dekameronján*, valamint Enea Silvio Piccolomini *Historia de duobus amantibus* című szerelmi történetén keresztül mutattam be a késő középkori szerzők műveire tett hatását. Dolgozatom egyik kérdése pedig az volt, hogy vajon hogyan recipiálták a közép-európai olvasók az *udvari szerelem* témakörét.

A *De amore* beható vizsgálata során kiderült, hogy a mű sokkal rétegzettebb, mint amilyennek első ránézésre tűnik, vagy ahogyan a szakirodalom gyakran bemutatja. Andreas nem egy Ovidius utánzó volt, épp ellenkezőleg, a klasszikus, keresztény és világi hagyományok elemeit ötvözve szintézist hozott létre. Úgy vélem, a *De amore* értékét nem pusztán udvari szerelemelméleti kézikönyvként kell látnunk, hanem olyan kulturális konstrukcióként, amely az évszázadok során egyszerre tudott közvetíteni a laikus és a klerikus világ, valamint a nyugati és a bizánci hagyomány között.

A dolgozat első fejezetében fontosnak tartottam részletes áttekintést adni magáról a XII. századi műről, annak szerzőjéről, címzettjéről és keletkezési körülményeiről. A vizsgálat során nem sikerült teljes mértékben azonosítani Andreas Capellanus személyét, ugyanakkor a mű keletkezésének dátumát a királyi okiratok és Gualterius személye, valamint a grófnőhöz írt levél keltezése nyomán leszűkítettem a 1182-től 1186-ig terjedő időszakra. Ezt követően rámutattam a francia és a bizánci regényirodalom közötti párhuzamokra és eltérésekre. Míg a francia *udvari irodalomban* a szerelem művészete romantikus keretbe ágyazódott, addig a bizánci regényekben inkább a kaland és a cselekmény dominált. Ez a fajta kettőség tetten érhető Erós ábrázolásában is, hiszen a fiatal szárnyas isten alakja Bizáncban átalakul, és egy tekintéllyel bíró uralkodóvá válik, aki nemcsak ad, hanem elvesz, sőt büntet is. Manuel Komnénos udvarában Eróst gyakran magával a császárral azonosították, és mindez inspirációt is nyújthatott a francia *udvari irodalom* számára is, amennyiben a trónon egyedül ülő szerelem királynéja megfeleltethető Champagne Máriának. A fejezet egyik legfontosabb eredménye,

hogy e kulturális kölcsönhatások és patrónusi kapcsolatok révén Andreas művében is kimutatható a bizánci hatás, különösen Erós basileus alakjának megjelenésekor. A korábbi kutatás többnyire elvetette az inverz hatás irányát, vagyis annak lehetőségét, hogy a görög–bizánci regény befolyást gyakorolt a francia udvari regényre. E hipotézis figyelembevételéül ugyanakkor a *De amore* értelmezését új perspektívába helyezi.

A vizsgálat másik fő tanulsága az volt, hogy a mű megrendelői és olvasóközönsége döntő módon formálták annak tartalmát és szemléletét. Champagne-i Mária irodalmi udvarának patrónusi szerepe jól illeszkedik a traktátus első két könyvének kontextusába, míg a harmadik, már-már *mizogin* hangot megütő könyv inkább II. Fülöp udvarához kapcsolható. A mű tehát nemcsak irodalmi alkotás, hanem a megrendelői elvárásokra adott egyfajta szellemi reflexió is.

A XII. századi olvasóközönség és társadalmi háttérének elemzése szintén új fényt vet a traktátusra. A lovagság rendi megszerveződése, valamint a cölibátus intézménye olyan feszültségeket hozott létre, amelyek elősegítették az *udvari irodalom* virágzását. A lovagok és nemes hölgyek viszonya, valamint a női patrónák befolyása hozzájárult ahhoz, hogy a szerelem kérdése az irodalmi diskurzus központjába kerüljön.

A második fejezetben a *De amore* forrásait vizsgáltam meg részletesen. Ennek eredményeképpen kijelenthető, hogy a káplán tudatosan illeszkedett az *auctoritas* középkori fogalmához, miközben egyúttal saját szövegét is a tekintélyek hálójába szötte. A *De amore* nem tekinthető egyszerű kompilációnak vagy szövegátvételnél, hanem olyan komplex intertextuális alkotásnak, amely az ókori szerzőktől (különösen Ovidiustól) kezdve a keresztény egyházatyákon, sentenciákon és proverbiumokon át számos forrásréteget egyesít. A *mise en abyme* révén a szöveg belső utalásrendszerrel is rendelkezik, hiszen Andreas többször reflektál saját művére, és ezzel mintegy önmagát is tekintéllyé avatja. Ez a kettős gesztus egyszerre jelzi az antik és keresztény hagyományhoz való kapcsolódást, valamint a szerzői tudatosság új fokát a XII. század irodalmában. A források vizsgálata során ismertettem az úgynevezett *aetas Ovidiana* – amely a középkori Ovidius-recepció korszakát jelöli – és a *De amore* kapcsolatát. Véleményem szerint Andreas nem egyszerű utánzója volt az Augustus-kori költőnek, nem pusztán mímelte Ovidius hangját és motívumait, hanem a klasszikus szerzőt a keresztény társadalom diskurzusaiba is illesztette. Ezzel egyfelől megőrizte az antik hagyomány folytonosságát, másfelől új jelentésrétegeket nyitott meg, amelyek révén a mű túlmutatott az antik és a középkori világ közötti választóvonalon. A kutatás eredményeképpen világossá vált, hogy Andreas szövege az ovidiusi hagyomány középkori újraértelmezésének egyik fontos állomása. A traktátus kiindulópontja nem azonos Ovidius nézőpontjával, amely szerint a kiválasztott nőt előbb „meg kell hódítani”, ezzel szemben itt a szerelem érzése már egy fennálló

állapot. A traktátusban ennek az érzésnek az enyhülését és/vagy felerősödését, illetve az általa kiváltott szenvedés különböző formáit követhetjük nyomon.

A harmadik könyv vizsgálata szintén különös tanulságokkal szolgált. A *mizogin* hangvétel és a palinódiaként értelmezett elutasítás nem pusztán egyházi szöveghagyományra vezethető vissza, hanem világi és ovidiusi források is jelentősen alakították. Így a harmadik könyv nem egyszerűen tagadása az első kettőnek, hanem összetett szintézis, amely egyszerre egyesíti az *udvari szerelem* toposzait az egyház korabeli felfogásával és a középkori *mizogin* irodalom tradíciójával. A kutatás rávilágított arra, hogy a *De amore* egészében nem homogén mű, hanem sokszor egymásnak ellentmondó diskurzusok találkozása. Ez a kettősség teszi lehetővé, hogy a traktátus egyszerre szóljon laikus és klerikus közeghez, valamint, hogy a későbbi recepció során különböző értelmezési keretekben legyen használható.

A kézirati hagyomány elemzése is ezt az összetettséget támasztotta alá. A harmadik fejezetben az általam megvizsgált huszonhat közép-európai kézirat leíró katalógusát ismertettem. Mindezen eredmények alapján bemutattam, hogy a fennmaradt példányok (kivéve a gyuleflehérvári kéziratot) nem önállóan, hanem gyűjteményes kódexekben maradtak fenn, morálteológiai, jogi, filozófiai és humanista szövegek társaságában. Ez arra utal, hogy a középkori olvasók nem egységes irodalmi alkotásként, hanem tematikus forrásgyűjteményként használták a szerelmi traktátust. Ebből következik, hogy a szöveg tekintélyét és értékét tehát nem a szerző személye vagy a kompozíció belső egysége adta, hanem az a rugalmasság, amellyel tartalmát különböző kontextusokba lehetett illeszteni. A kéziratok sokfélesége és az attribúciós bizonytalanságok (például Ovidiusnak vagy Piccolomininek tulajdonított másolatok) azt mutatják, hogy a mű kulturális jelentősége messze meghaladta szerzője személyét. Tekintve a traktátus eredeti olvasóközönségét, az a hipotézis, hogy ezt a szöveget a késő középkorban szintén a nemesi családok olvasták a kéziratok vizsgálata során, megdőlt. A XIV–XV. században főként egyházi személyek olvasták iskolai tananyagként, így a traktátus a késő középkorban már nem abban az udvari kontextusban élt tovább, amelyben eredetileg született, hanem elsősorban egyetemi, klerikusi és humanista közegben. A mű értelmezésének és használatának ez az áthelyeződése lényegesen átalakította a jelentését, hiszen az *udvari szerelem* gyakorlati kézikönyvből egy tematikus, morálteológiai és filozófiai diskurzusokban alkalmazható forrásgyűjteménnyé vált. A középkori értelmezési horizontban a *De amore* éppen azért volt nélkülözhetetlen, mert az emberi szerelem problematikáját tematizálta – olyasvalamit, amit a keresztény irodalom csak áttételesen, allegorikus keretben, főként a *Canticum canticorum* értelmezése révén érintett. Ez a tartalmi sajátosság magyarázza, hogy a klerikus környezet különös érdeklődést tanúsított a mű iránt.

Az utolsó fejezetben a szerelmi traktátus itáliai humanistákra tett hatását vizsgáltam, azon belül is Boccaccio *Dekameron* és Enea Silvio Piccolomini *Historia de duobus amantibus* című művére. Az elemzés során világossá vált, hogy Andreas műve a későbbi irodalomban is nyomot hagyott. Boccaccio esetében kimutatható a *De amore* ismerete, hiszen a *Dekameron* novelláiban a szerelemről folytatott párbeszéd a capellanus dialógusok átalakított formájaként jelennek meg. A novellák részletes vizsgálata során bemutattam, hogy Boccaccio új keretbe helyezte a történeteket, és amíg Andreas didaktikusan tanít és óva int, addig Boccaccio ironikus, gyakran humoros válaszokat ad. Nála a szerelem már minden társadalmi réteg számára lehetséges, és a női szereplők sem csupán passzív elszenvedők, hanem önálló individuumok, akiknek saját vágyaik és érzelmeik vannak.

A XV. században Piccolomini, a későbbi II. Pius pápa *Historia de duobus amantibus* című művében szintén felhasználta Andreas traktátusát, bár nem közvetlen forrásként, inkább közvetett inspirációként. Piccolomini művének munkájában is kimutathatók a capellanus hatásai, ami azt mutatja, hogy a *De amore* a XV. században is élő hivatkozási pont maradt. A kéziratos hagyomány sajátossága, hogy Piccolomini műve gyakran a szerelmi traktátus szövegével együtt, egyazon kódexben fordul elő, ami közvetlen transzmissziós kapcsolatokat sejtet.

Mindezek fényében a disszertáció legfőbb következtetése az, hogy Andreas Capellanus *De amore* című traktátusa nem pusztán a XII. századi *udvari irodalom* egyik alapúve, hanem a késő középkorban egyfajta interkulturális és intertextuális jelenség. A mű egyszerre kapcsolódik a francia és a bizánci irodalmi hagyományhoz, egyszerre épít a klasszikus auktorokra és a keresztény gondolkodásra, egyszerre szolgálja a laikus és a klerikus közönség igényeit. A *De amore* tehát nem illeszthető bele egyetlen értelmezési keretbe sem, hanem sokszínűségében érthető meg. Egy didaktikus kézikönyv, egy olyan irodalmi alkotás, forrásgyűjtemény, amelynek a XII. században a célja a nemesek udvari szórakoztatása, míg a XIV–XV. században már a morálteológiai diskurzus.

A kutatás újdonsága abban áll, hogy ezt a sokrétűséget egységes értelmezési keretbe vonta, amiből világosan látszik, hogy a *De amore* nem pusztán a középkori szerelemfelfogás forrása, hanem a világi és egyházi kultúra közötti híd, amely meghatározó módon járult hozzá a szerelemről folytatott európai diskurzus alakulásához a középkortól a humanizmusig. A mű értelmezésének tágítása új perspektívát nyit a középkori irodalom vizsgálatában, és lehetővé teszi, hogy Andreas Capellanust ne csupán Ovidius epigonjaként, hanem önálló, tudatos szerzőként lássuk, aki korszakának kulturális és társadalmi változásaira érzékenyen reagált.

Mindezeket figyelembe véve elmondható, hogy a *De amore* komplexitása biztosította fennmaradását és széleskörű hatását, még az 1277-es betiltását követően is.

Az értekezés témájában megjelent tanulmányok

HAVAS-KOVÁCS Dominika, „Udvari irodalom”, *az udvar irodalma Bizáncban és Nyugaton = Conciliatio. A Collegium Hungaricum Societatis Europaeae Studiosorum Philologiae Classicae XIII. országos konferenciáján elhangzott előadások*, I, szerk. JUHÁSZ Daniella – KERTI Anna Emese, ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2019, 62–87.

HAVAS-KOVÁCS Dominika, *Amor est passio. A 15. századi német ajkú területek De amore-kéziratairól*, *Antikvitás és Reneszánsz*, 8/2 (2021), 37–56.

HAVAS-KOVÁCS Dominika, *Amor est passio. The Authorship and Dating of De amore by Andreas Capellanus*, *Sapiens Ubique Civis*, IV (2023), 291–307.

HAVAS-KOVÁCS Dominika, *Andreas Capellanus és Enea Silvio Piccolomini. A középkori szerelmi traktátus hatása a Historia de duobus amantibus című novellára = Tavaszi Szél 2021 / Spring Wind 2021. Tanulmánykötet*, I, szerk. MOLNÁR Dániel – MOLNÁR Dóra, Budapest, 2021, 449–459.

HAVAS-KOVÁCS Dominika, *Szerelem házasságon kívül. Andreas Capellanus traktátusának hatása Piccolomini szerelmi novellájára*, *Magyar Művészet. A Magyar Művészeti Akadémia elméleti folyóirata*, 11/3 (2023), 10–17.

Absztrakt

A doktori értekezés Andreas Capellanus *De amore* című, XII. századi szerelmi traktátusának értelmezését és recepciótörténetét vizsgálja, különös tekintettel a XIV–XV. századi közép-európai kéziratos hagyományra és az itáliai humanista irodalomra gyakorolt hatására. A kutatás célja annak feltárása, hogy a mű milyen keletkezési kontextusban jött létre, miként alakult befogadása a késő középkorban, valamint milyen kodikológiai és értelmezési környezetekben maradt fenn. Az értekezés huszonhat kézirat részletes leíró kodikológiai elemzésére támaszkodva bemutatja, hogy a *De amore* a késő középkorban elsősorban klerikusi és egyetemi körben élt tovább, gyűjteményes kódexek részeként. A dolgozat mellett érvel, hogy a traktátus nem pusztán ovidiusi utánpótlás, hanem klasszikus, keresztény és világi hagyományokat szintetizáló, sokrétegű kulturális konstrukció, amely a középkortól a humanizmusig meghatározó szerepet játszott a szerelemről folytatott európai diskurzusban.